

21A Světová próza druhé poloviny 20. století

Literatura odráží historické události a vyrovnává se svým způsobem s krizí lidské společnosti (války, nemoci, drogy, hlad, rasismus, terorismus, zločinnost, změny životního prostředí...).

Témata literatury ve 20. století:

- reakce na 2. světovou válku
- krize mezilidských vztahů – existenciální proud
- revolta proti společnosti, snaha distancovat se
- krize vědeckého způsobu poznávání světa – příklon k iracionalitě
- obliba starých mytologických námětů – fantasy literatura
- katastrofické vize budoucnosti – sci-fi
- formální experimenty
- rozmach „nenáročné“ literatury

Hlavní literární a umělecké proudy:

• EXISTENCIONALISMUS

má kořeny ve stejnojmenném filozofickém směru, zabývá se problematikou bytí v soudobém světě, odcizením, osamělostí, svobodou... V literatuře zobrazuje člověka zdecimovaného, zbaveného iluzí, ovšem ne strachu ze smrti

Albert Camus – Cizinec; Mor

Jean Paul Sartre – Hnus; Zed'

• NEOREALISMUS

umělecký směr v Itálii, projevil se v literatuře a filmu hlavně ve 40. a 50. letech 20. století. Podává pravdivý obraz společenské situace v Itálii, hlavními hrdiny jsou prostí lidé a jejich každodenní život podaný až s dokumentární přesností. Znaky: návrat k realitě, příklon k závažným, současným tématům, zájem o sociální tematiku (vyhrocená sociální situace poválečné Itálie, nezaměstnanost, chudoba).

Alberto Moravia – Římanka; Horalka

režiséři **Luchino Visconti, Vittorio de Sica, Roberto Rossellini, Pier Paolo Pasolini, Federico Fellini**

• BEATNICI (BEAT GENERATION)

generační hnutí v USA v 50. letech, které se bouřilo proti konzumní výkonnostní společnosti. Protestovali negativní formou, neměli program, ale nechtěli se do společnosti zařadit. Hledali vnitřní svobodu, milovali jazz, toulali se, brali drogy, chtěli šokovat vzhledem, duchovně tíhli k východním náboženstvím, zejm. buddhismu.

Allen Ginsberg – Kvílení

Jack Kerouac – Na cestě

William S. Burroughs – Nahý oběd

Charles Bukowski

• ROZHŇEVANÍ MLADÍ MUŽI (ANGRY YOUNG MEN)

literární skupina v Anglii v 50. letech. Nekonformní spisovatelé, kteří brojili proti zavedeným společenským principům. Protestovali proti kariérismu, pokrytectví a falešné morálce tehdejší společnosti. Jejich díla jsou často humorná.

Kingsley Amis – Šťastný Jim

• NOVÝ ROMÁN

typ románu, který se objevil ve Francii v 50. letech 20. století; autoři odmítají klasický román jako přežitý. Nový román nemá děj ani hlavní postavu, popisuje jevy bez příčinné či časové posloupnosti, vypravěč chybí, děj zobrazen z různých úhlů v mnoha variantách, postavy jsou nezřetelné, experimenty s jazykem.

Alain Robbe-Grillet

• ABSURDNÍ DRAMA

absurdita je životním pocitem bezmocného člověka, jehož život v odcizeném světě postrádá smyslu. Nepřítomnost souvislého děje, nelogičnost a nesmyslnost dialogů, devalvovaný jazyk – ztratil sdělovací funkci.

Samuel Beckett – Čekání na Godota

Eugène Ionesco – Plešatá zpěvačka

Václav Havel – Audience, Asanace, Zahradní slavnost

• MAGICKÝ REALISMUS (REALISMO MAGICO)

termín se týká zejm. latinskoamerické literatury. Projevuje se v zemích, kde je silná tradice mytologie a ústní slovesnosti. Prolínají se v něm dva světy: reálný a magický, snový, fantazijní. Hranici mezi nimi postřehneme stěží.

Gabriel García Márquez – Sto roků samoty, Kronika ohlášené smrti

Čingiz Ajmatov – Stanice Bouřná

Ladislav Fuks

• POSTMODERNISMUS

od 60. let jako reakce na modernu. Tradiční prostředky našeho myšlení podle postmodernistů nedostačují k tomu, abychom pochopili složitost situace moderního člověka. Poznání se stalo natolik složitým, že nemůže postihnout skutečnost jako celek, ani skutečnost v souvislostech. Tedy čím dokonalejší a složitější poznání, tím více se vzdaluje obyčejným lidem. Věda se stává nepochopitelnou a nelidsky účelovou.

Postmoderna v literatuře:

dvojúrovňovou estetického vnímání

spojování odlišných stylových prvků (spojení odborné, krásné, publicistické i pokleslé literatury)

sklon k mystifikaci

dílo umožňuje velké množství interpretací

Umberto Eco – Jméno růže

• **DALŠÍ AUTOŘI (bez řazení ke směrům)**

Deník Anny Frankové

Norman Mailer – Nazí a mrtví

Joseph Heller – Hlava XXII

William Styron – Sophiina volba

Alexandr Solženicyn – Jeden den Ivana Děnisoviče, Souostroví Gulag

Vasilij Šukšin – Červená kalina

Vladimír Nabokov – Lolita

Heinrich Böll – Kdes byl, Adame?

Günter Grass – Plechový bubínek

Johannes Mario Simmel – Všichni lidé bratry jsou

Jerome David Salinger – Kdo chytá v žitě

Truman Capote – Chladnokrevně

John Updike – Králíku, utíkej

John Irving – Pravidla moštárny, Svět podle Garpa

William Golding – Pán much

Mika Waltari – Egypt'an Sinuhet

Ken Kesey – Vyhod'me ho z kola ven

George Orwell – Farma zvířat, 1984

Michael Crichton – Jurský park

21B Styl umělecký

je stylem umělecké prózy, poezie a dramatu. Sdělení formuluje tak, aby působilo na city, obohacovalo vnitřní život člověka a nutilo jej zaujímat etické a emotivní postoje.

Texty umělecké literatury jsou velmi různorodé. Převažují subjektivní slohotvorní činitelé, vyniká individuální styl autora. Čtenáři/posluchači texty umělecké literatury připravují estetický požitek a pracují s jeho fantazií.

Jazykové prostředky:

- ✘ spisovný jazyk, dialekt, obecná čeština, slang, argot
- ✘ poetismy
- ✘ obrazná vyjádření (metafory, metonymie, synekdochy, personifikace...)

Druhy uměleckých projevů:

- ✘ *epika*
- ✘ *lyrika*
- ✘ *drama*

Slohové útvary:

vypravování
popis
charakteristika